

DOI: 10.25140/2411-5215-2021-4(28)-26-34

УДК 330.33.012

JEL Classification: G10

Артур Жаворонок

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри публічних, корпоративних фінансів та фінансового посередництва
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)E-mail: artur.zhavoronok@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9274-8240>Scopus ID: [57208127961](https://scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57208127961). ResearcherID: [M-7792-2019](https://pubs.scoplion.com/author/M-7792-2019)

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ЦИКЛІВ

У статті досліджено основні теоретичні концепції щодо визначення та класифікації видів економічних циклів. Для цього було проаналізовано різні класифікаційні ознаки, які виділяють різноманітні види економічних циклів, які базуються на основі їхнього походження залежно від причин їх виникнення, умов функціонування та тривалості. Це дало можливість дозволило систематизувати та розширити їхні види за ознакою тривалості економічних циклів, оскільки в наявній літературі немає розгорнутого поділу за цією ознакою економічних циклів. Таким чином, правильний підбір класифікаційних ознак дослідження економічної циклічності та набору макроекономічних параметрів, що використовуються в ньому, дуже важливий для визначення структури та механізму формування економічних циклів, що виявляються.

Ключові слова: економічні цикли; фази економічних циклів; причини економічних коливань; види економічних циклів; макроекономічна рівновага.

Бібл.: 20.

Постановка проблеми. Сьогодення кожної держави відзначається пошуком шляхів досягнення макроекономічної рівноваги, яка є винятком на сучасному етапі, оскільки ринкова економіка постійно розвивається та має нестабільний характер функціонування. Економічна теорія останніх двох століть демонструє нам багато прикладів такої нестабільності. Завжди, закономірно, після періоду успішного промислового розвитку та загального економічного піднесення наставали періоди спаду, які неминуче супроводжувалися падінням виробництва та безробіттям.

Починаючи з настання перших глобальних кризових явищ, які датуються першою половиною XIX століття, економісти намагалися знайти причину виведення з рівноваги економіки та намагалися пояснити чому саме так відбувається через часову призму або через виділення економічних циклів.

В економічній літературі реальний ВВП визначає економічний цикл як періодичне коливання рівня ділової активності, яке має певний період між двома однаковими складовими ринковими кон'юнктури. Досліджуючи економіку за певний період, можна визначити, що, незважаючи на економічні коливання, підйоми та падіння, які чергуються через рівні проміжки часу, країна має певну тенденцію економічного розвитку. Ця тенденція характеризується як тренд і являє собою пряму лінію, яка згладжує циклічні коливання в довгостроковій часовій перспективі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теорії циклів або циклічного розвитку економіки були предметом вивчення великої кількості економістів: А. Афталіон, К. Брунер, К. Віксель, К. Жугляр, Дж. Кейнс, Н. Кондратьєв, Р. Лукас, К. Маркс, Т. Майер, Дж. Модельські, П. Самуельсон, Т. Сарджент, Д. Стігліц, Й. Тінберген, М. Туган-Барановський, М. Фрідман, Ф. Хайєк, Е. Хансен, Дж. Хікс, Й. Шумпетер, кожен з яких шукав відповідь на питання про причини коливань економічної активності.

Виділення недосліджених частин загальної потреби. Багаторічні дослідження процесів, що відбуваються в національних економіках, виявляють регулярність флуктуацій економічної динаміки: спади та підйоми ділової активності постійно змінюють одне одного. Зміни, що викликаються подібними коливальними процесами, охоплюють майже всі сфери життя суспільства. Ідеї циклічності знайшли широке поширення в науці ще на початку XIX ст., але до цього моменту природа економічного циклу, його сутність, класифікація та роль в економіці є однією з найбільш спірних теорій.

Мета статті. Основною метою статті є поглиблення теоретичних положень дослідження та систематизації класифікації економічних циклів.

Виклад основного матеріалу. В економічній теорії одним з основних питань є проблема відповідності сукупного попиту та сукупної пропозиції. Чи здатний механізм ринкової економіки без втручання держави забезпечити цю рівність? На це важливе питання різні школи пропонують різні відповіді. Представники класичного напрямку економічної думки вважали, що ринок має здатність самостійно забезпечити цю рівність, беручи до уваги, що процентна ставка, заробітна плата та рівень цін у країні є гнучкими величинами. Крім того, класики розглядали модель макроекономічної рівноваги в короткостроковому періоді. Кейнсіанці та некейнсіанці вважають, що в довгостроковому періоді можливі спади і депресії (рецесії), і для виходу економіки з цього стану потрібне втручання держави у процеси, які відбуваються в економіці.

Як відомо, у XIX-XX ст. з переростанням товарного господарства, ґрунтованого на вільній конкуренції, в державно-монополістичну стадію, грошово-кредитна система почала дедалі активніше використовуватися для цілеспрямованого регулювання господарської кон'юнктури. Кількісна теорія, яка домінувала в цьому періоді в економічній літературі, послужила основою для вироблення рекомендацій політики центральних банків країни.

Експерименти впливу на економічний цикл за допомогою зміни фінансової маси закінчилися невдало. Світова економічна криза (дефляція) 1929-1933 рр. показала на весь світ неспроможність кількісної теорії, яка потім у 1930-1940-х рр. XX ст. привертала увагу лише окремих економістів.

Проте й конкуруюча кейнсіанська теорія циклу недовго користувалася популярністю. Кейнсіанські методи стимулювання попиту підірвали стійкість грошового обігу, сприяли розгортанню гострої та тривалої інфляції. На цьому фоні знову відродилися в модифікованій формі основні ідеї кількісної теорії, які знайшли відображення в концепції, що виникла США і названої монетаризмом. Він отримав визнання в академічних колах та широко використовується урядовими органами багатьох країн під час вироблення заходів економічної політики.

Загалом природу економічного циклу слід трактувати як нерівноважний динамічний процес, де актуальним завданням стає формування та реалізація адекватної структурно-циклічної парадигми.

Відповідно до різних класифікаційних ознак виділяють різноманітні види економічних циклів, базисом яких є основа їхнього походження, залежно від причин їх виникнення, умов функціонування та тривалості.

Розпочнемо детальне вивчення видів економічних циклів – з їхньої класифікації за природою походження [20]:

- 1) циклічні коливання, які змінюють основні показники, що відображають розвиток національної економіки і впливають на всі її галузі;
- 2) нециклічні коливання, які виникають унаслідок того, коли ділова активність має епізодичний точковий характер своєї зміни в певній галузі або відбувається зміна лише певних макроекономічних показників.

Ці види показують, що такий поділ циклів є дуже загальним та поверхнево характеризує їх.

Наступною є класифікація циклів залежно від причин їх виникнення [1; 2; 5; 11; 15; 17]:

- 1) теорія циклу Дж. Кейнса (визначає, що економічна циклічність виникає на підґрунті формування ефективного попиту і визначається інвестиціями та споживанням);
- 2) монетарна теорія економічного циклу М. Фрідмена (визначає, що причиною коливань є нестабільність грошової пропозиції, яка виникає внаслідок провадження економічної політики самої держави);

3) теорія впливу науково-технічного прогресу Й. Шумпетера (визначає, що економічна циклічність виникає на основі коливань основного капіталу, який має стрибкоподібний характер свого оновлення);

4) теорія диспропорційності між виробництвом предметів споживання і нагромадження капіталу А. Афталіона (визначає, що економічна циклічність виникає на основі коливань основних фондів та їхніх життєвих циклів);

5) теорія нагромадження капіталу М. Туган-Барановського (визначає, що економічна циклічність виникає на основі коливань основного капіталу).

На нашу думку, така класифікація не є повною та не враховує вплив ендогенних факторів розвитку соціально-економічної системи.

За період понад чотириста років свого існування кількісна теорія пройшла певні етапи. У процесі тривалої трансформації її основні положення суттєво змінилися. З первинних, дуже примітивних положень теорії, де товарні ціни визначались як дзеркальне відображення маси благородних металів, що є в країні, розвинулися більш складні, у яких враховувалися:

- обсяг товарообмінних угод чи грошових доходів населення;
- швидкість обігу грошової одиниці;
- наявність різноманітних видів платіжних коштів.

Виникли й різні пояснення механізму впливу грошей на господарську систему. Найбільш поширений у XVIII-XIX ст. варіант кількісної теорії стверджував, що рівень товарних цін у середньому змінюється пропорційно до зміни кількості грошей. Це положення спочатку застосовувалося до металевих грошей, а потім – до паперових грошей (після робіт Д. Рікардо). Як видно з наведеного формулювання, кількісна теорія включає два основні постулати: причинність (ціни залежать від кількості грошей) та пропорційність (ціни змінюються пропорційно зміні кількості грошей). Обидва ці постулати не відповідають реальним умовам капіталістичного виробництва. Проте вже на початку XX ст. влада спробувала поставити кількісну теорію до центру програм державно-монополістичного регулювання як одну з найбільш розроблених та популярних доктрин.

Вперше ідея щодо можливості впливу на хід промислового циклу шляхом зміни величини платіжних коштів у обігу почала застосовуватись на практиці в 20-30-х рр. XX ст. Оскільки цикл асоціювався переважно з різкими коливаннями цін, які відповідно до кількісної теорії визначають зміни величини грошової маси – для боротьби з кризами рекомендувалося збільшувати масу грошей, надаючи банкам додаткові резерви. Передбачалося, що політика центрального банку сприятиме підвищенню цін, відновленню прибутковості виробництва та виходу з кризи.

Схожа ідея боротьби з кризовими явищами висловлювалася ще наприкінці XIX ст. Однак тоді єдиною турботою центральних банків було забезпечення стабільності курсів валют на світових ринках. У 20-х рр. XX ст. грошово-кредитна політика почала поступово звільнятися від «валютної» орієнтації. Дж. М. Кейнс рішуче виступив проти механізму золотого стандарту, обґрунтовував свою позицію посиленнями на необхідність створення «автономних інвестицій», оскільки реакція центральних банків на зміни міждержавних потоків золота мала тяжкі внутрішньоекономічні наслідки.

На противагу кількісній теорії відіграла важливу роль та обставина, що статистичний аналіз грошового обігу в 20-30-х рр. XX ст. продемонстрував неправильність багатьох вихідних передумов кількісної теорії (суворо пропорційний зв'язок між динамікою цін та обсягом грошового обігу базувався на гіпотезі про сталість показника швидкості обігу грошей – у 1929-1933 рр. цей показник знизився майже на 40 %). Це ставило під питання систему доказів, розроблену на основі так званого рівняння обміну найбільшим впливом на той час ідею кількісної теорії І. Фішера.

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Дж. Кейнс рекомендував проводити енергійну кредитно-грошову експансію головним чином у тому, щоб знизити ставки відсотка за довгостроковими кредитами та цінними паперами. Саме ці заходи, а не пряма дія на ціни та грошовий попит, як це впливало з кількісної теорії, повинні були вплинути на інвестиційний клімат, довіру ділового світу та загальну стабільність економічного розвитку.

Після Другої світової війни в числі промислово розвинених країн були зроблені спроби активізувати кейнсіанську стратегію «накачування попиту» з метою прискорення темпів економічного зростання та подолання промислового циклу. Підсумком стало різке посилення інфляції в капіталістичному світі у 60-70-х рр. XX ст. Інфляція стала однією з найбільших проблем економічної політики. Загальне розчарування в кейнсіанській стратегії стрімко посилювало вплив прихильників неокласичної теорії грошей, які висунули концепцію монетаризму.

Монетаризм як самостійний теоретичний напрям сформувався у США ще в середині 50-х рр. XX ст. На початку його витоків стояла група економістів на чолі з М. Фрідменом. Монетаристи намагаються затвердити якісно інший погляд на загальну природу ринкового механізму. Монетаристська концепція відкидає тезу, що динамічний процес, який породжується приватним сектором, нестабільний у деяких основних ланках. Стратегія монетаризму збігається із загальною тенденцією сучасного «неокласичного відродження», реабілітувати «класичний» капіталізм, відродити віру в його ефективність та можливість економічного зростання без додаткових «підпорок» та стимулюючих «вливань» із державного бюджету. Звідси негативне ставлення до кейнсіанських програм регулювання попиту, що порушують, як вважають монетаристи, природний процес господарських коригувань за допомогою вбудованих механізмів конкуренції та вільного ціноутворення. М. Фрідмен давно вже виступав із проєктами кардинальної перебудови основ і принципів сучасної економічної політики. Його пропозиції були надіслані, зокрема, на те, щоб позбавити державно-монополістичні органи господарського контролю тієї свободи маневрування, якою вони зараз мають у своєму розпорядженні й підпорядкувати їх дії автоматичному «правилу», що враховує довгострокові тенденції зростання грошової маси, інакше – запровадити якусь подобу «дисципліни золотого стандарту», але без використання металевого резерву центрального банку.

На початку 60-х рр. XX ст. М. Фрідмен та Д. Мейзельман проводять серію статистичних тестів з метою порівняння прогностичних властивостей конкуруючих підходів – кейнсіанського та неокласичного (монетаристського). Вони запропонували дві прості моделі, у яких описується динаміка споживчих витрат, та, використовуючи дані за тривалий період (1898-1958), розрахували необхідні числові параметри. Кожна модель складалася з одного рівняння, являла собою певну теоретичну концепцію. У «кейнсіанській» моделі зміна споживчих витрат за тривалий період пояснювалася динамікою про автономних витрат. Автори включали інвестиції в основний капітал, дефіцит державного бюджету в системі національних рахунків та сальдо розрахунків із закордоном. Монетарна модель виражалася рівнянням, де споживчі витрати залежали від змін грошової маси. У другому випадку отримали вищі показники кореляції, М. Фрідмен та Д. Мейзельман вважали це достатнім свідченням причинної залежності між змінами валового національного продукту та кількістю грошей у зверненні.

У неокласичних моделях господарських процесів автономний характер грошової маси підкреслювався особливим позаекономічним способом запровадження її в канали звернення. Гроші в цих моделях розподіляються навмисне умовним способом, наприклад, скидаються з вертольоту, розкладаються в поштові ящики тощо. Тим самим підкреслюється ключова ідея монетаристів, що зрушення в грошовому обігу «нав'язуються» господарству ззовні, а чи не є пасивною реакцією грошової сфери на

попередні зміни у сфері виробництва або обігу реального продукту. Тільки в такий спосіб можна обґрунтувати тезу, що ціни залежить від кількості грошей, що в обігу. Тлумачення грошової емісії як автономного процесу, що здійснюється за рішеннями центрального банку та не враховує, по суті, зворотних зв'язків, типово як для сучасних монетаристів, так і для їхніх попередників.

Досить згадати улюблений методологічний прийом усіх прихильників кількісної теорії – від Д. Юма до І. Фішера, пов'язаний із подвоєнням маси грошей у країні протягом однієї ночі та аналізом наступних змін цін, викликаних цією подією. Трактатування грошей як «манни небесної» обумовлена багато в чому складнощами пояснення процесів обігу кредитних грошей, емісія яких тісно пов'язана з процесами розширення або звуження виробництва та товарного обігу. Тому представники кількісної теорії здебільшого ігнорують різницю між окремими категоріями грошей і обмежують свій аналіз переважно нерозмінними паперовими грошима, під час випуску яких довільний характер дій центрального банку виступає найвиразніше.

Колективом Інституту економіки і прогнозування НАН України розроблена класифікація економічних теорій відповідно до причин впливу та механізму дії економічних циклів:

- 1) зміна грошової маси та рівня податкового тиску (М. Фрідман, Т. Майер, К. Брунер);
- 2) зміна обсягів інвестицій (К. Віксель, Й. Шумпетер);
- 3) масштаби кредитування суб'єктів господарювання та зв'язку з очікуваннями й наслідки дій (Дж. Кейнс, Т. Сарджент);
- 4) вплив мультиплікатора-акселератора (Дж. Хікс, П. Самуельсон);
- 5) недосконалість та обмежений доступ інформації (М. Фрідман, Р. Лукас, Д. Стігліц) [12; 14; 18].

Монетарні теорії циклу завжди займали чільне місце в історії економічної думки. Особливого поширення вони набули наприкінці XIX – на початку XX ст. у роботах Р. Хоутрі, К. Вікселя, Ф. Хайека, Л. Мізеса, І. Фішера. Сучасні монетаристи наголошують на історичній спадкоємності своїх ідей, посилаючись, наприклад, на відому статтю І. Фішера, де він ототожнював цикл із «танцем долара», тобто зі зміною купівельної сили грошей. Але істотна відмінність у тому, що колишні прибічники грошової теорії циклу пов'язували коливання виробництва переважно з операціями банків, умовами видачі кредитів, тобто висували, по суті, «кредитну» концепцію циклу, тоді як сучасні представники цього погляду пропонують «чисто грошове» пояснення, вважаючи явища над ринком кредиту другорядними і доповнюваними.

Отже, під впливом монетаристських ідей кінця 60-х рр. XX ст. стався певний поворот у бік активнішого контролю над динамікою іншого параметра – грошової маси. Одночасно стали надавати менше значення коливань процентних ставок. Так у 1970 р. комітет США з операцій на відкритому ринку став приділяти більше уваги задачі забезпечення поступового зростання грошових агрегатів, з 1972 р. почали систематично встановлюватися на наступні один-два місяці «допустимі межі» змін різних показників грошової маси, а також банківських резервів, що становлять «базу» депозитної експансії. Проте вже 1973 р. з'ясувалося, що ФРС США не змогла нейтралізувати вплив багатьох стихійних факторів і виявилася безсилою забезпечити заплановані їй темпи зростання грошової маси, а різкі коливання відсоткові ставки змусили її знову повернутися до тактики «контролю над станом грошового ринку», тобто відійти від принципу регулювання темпів зростання фінансових агрегатів як головного орієнтиру політики.

Серед сучасних дослідників природу циклічних коливань зі змінами параметрів виробництва, найбільш відомими теоріями економічних циклів, з огляду на причини їх виникнення, є [3; 4; 6; 8]:

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

1) теорія ефектів мультиплікатора та акселератора. Відповідно до цієї теорії в центрі уваги перебуває вивчення процесів (дія ефектів мультиплікатора та акселератора), що породжують циклічність коливань реального ВВП;

2) теорія політичного ділового циклу. Прихильники цієї теорії вбачають причини макроекономічних коливань у діях уряду у сфері кредитно-грошової та податково-бюджетної політики;

3) теорія рівноважного економічного циклу. Відповідно до даної теорії циклічність пояснюється не коливаннями випуску продукції навколо тренду потенційного ВВП, а коливаннями, чи зсувами самого тренду;

4) теорія справжнього ділового циклу. Прихильники цієї теорії вважають, що причиною макроекономічних коливань можуть бути шоківі зміни продуктивності в одному або декількох секторах економіки.

Залежно від умов:

1) цикли монополістичної конкуренції;

2) цикли чистої монополії;

3) цикли вільної конкуренції.

Дослідження літературних джерел класифікації за ознакою тривалості економічних циклів дозволило систематизувати та розширити їхні види, оскільки в наявній літературі немає розгорнутого поділу за цією ознакою такими видами циклів [7; 9; 10; 13; 16; 19]:

1) цикли Тоффлера, тривалість яких становить 1000-2000 років (народження і зникнення цивілізацій та народів);

2) цикли Форрестера, тривалість яких становить 200-400 років (пов'язані з формуванням тривалих джерел економічного зростання, які основані на нових джерелах енергії, які призводять до прориву у виробництві);

3) надвеликі вікові цикли, тривалість яких становить 120 років (зміни в базисних технологіях ресурсного й технологічного укладу);

4) цикли Дж. Модельські, тривалість яких становить 90-122 років (зміна світового економіко-політичного клімату є причиною циклічних коливань);

5) цикли Шумпетера, тривалість яких становить 50-55 років (перерозподіл інвестицій між основними галузями внаслідок впровадження технічних нововведень, динаміки активності підприємців);

6) цикли Н. Кондратьєва, тривалість яких становить 40-60 років (радикальні зміни технологічної бази суспільного виробництва), а також виділив малі цикли (7-8 років);

7) цикли Томаса, тривалість яких становить 18-22 років (міжнародних рух капіталу є причиною циклічних коливань);

8) цикли Абрамовіц, тривалість яких становить 20 років (динаміка населення, інвестицій, у тому числі в житловому будівництві, є причиною циклічних коливань);

9) будівельні цикли Кузнеця, тривалість яких становить 20 років (зрушення відтворювальної структури виробництва);

10) цикли Жуляра, тривалість яких становить 7-11 років (результат взаємодії різних факторів грошово-кредитного характеру);

11) виробничі цикли Маркса, тривалість яких становить 7-11 років (основа змін органічної будови капіталу – середній оборот основного капіталу);

12) цикли Кітчена, тривалість яких становить 3-5 років (динаміка відносної величини запасів товарно-матеріальних цінностей);

13) приватні господарські цикли, тривалість яких становить 1-2 роки (коливання інвестиційної активності).

Із систематизованих видів економічних циклів за критерієм тривалості видно, що більшість авторів у своїх роботах займалися пошуками циклічності в економіках розвинених капіталістичних держав – США, Великої Британії, Франції та ін. Макроекономічні параме-

три, що використовуються для характеристики ділової активності, при пошуках циклічності у дослідників відрізняються. Загальним параметром у більшості досліджень були процентні ставки кредитування як універсальна характеристика фінансового ринку.

Таким чином, правильний підбір класифікаційних ознак дослідження економічної циклічності та набору макроекономічних параметрів, що використовуються в ньому, дуже важливий для визначення структури та механізму формування економічних циклів, що виявляються.

Список використаних джерел

1. Regulatory policy on ensuring sustainability of tax revenues of EU-28 countries / A. Abramova, A. Chub, D. Kotelevets, O. Lozychenko, K. Zaichenko, O. Kupchyshyna // *Laplace em Revista (International)*. – 2021. – Vol. 7(3B). – Pp. 447-459.
2. Жаворонок А. В. Циклічність як форма економічного розвитку економіки / А. В. Жаворонок // *Бізнес-навігатор*. – 2018. – № 6(49). – С. 269-273.
3. Жаворонок А. В. Теоретичні засади економічних хвиль та циклів розвитку економіки / А. В. Жаворонок // *Причорноморські економічні студії*. – 2018. – № 32. – С. 207-213.
4. Conceptual-theoretical basis of the development of strategic provisions of macroeconomic systems / M. Dubyna, O. Finagina, L. Pankova, M. Marych, L. Popova, D. Pylevych // *Laplace em Revista (International)*. – 2021. – Vol. 7(3C). – Pp. 226-237.
5. Juglar C. Des Crises commerciales et leurre tour periodique en France, en Angleterre, et aux Etats-Unis / C. Juglar. – Paris, 1862. – 276 p.
6. Кім О. О. Циклічність розвитку економіки України: методи і засоби антициклічної боротьби / О. О. Кім, О. Ю. Тимошенко // *Приазовський економічний вісник*. – 2020. – Вип. 3(20). – С. 3-9.
7. Kitchin J. Cycles and Trends in Economic Factors / J. Kitchin // *Review of Economics and Statistics*. – London, 1923. – 116 p.
8. Кириллова Г. Ю. Теорія економічних циклів і криз: історія і сучасність / Г. Ю. Кириллова, О. В. Ткаченко // *Вчені записки*. – 2012. – Вип. 14, ч. 1. – С. 3-10.
9. Кондратьев Н. Д. Большие циклы конъюнктуры / Н. Д. Кондратьев // *Доклады и их обсуждения в Ин-те экономики*. – М. : Фин. изд-во НКФ СССР, 1928. – Т. 4. – 189 с.
10. Кузьменко В. П. Теорія економічних циклів і глобальна фінансова криза / В. П. Кузьменко // *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. – 2011. – Т. 120. – С. 36-43.
11. Kuznets S. Secular Movements in Production and Prices. Their Nature and their Bearing upon Cyclical Fluctuations / S. Kuznets. – Boston : Houghton Mifflin Company, 1930. – 362 p.
12. Кулаковська Т. А. Циклічність як форма розвитку економіки: концептуальні погляди та сучасні особливості циклів / Т. А. Кулаковська // *Причорноморські економічні студії*. – 2019. – № 38-1. – С. 11-15.
13. Моголівець А. А. Механізм державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством / А. А. Моголівець ; Київський національний університет будівництва і архітектури. – К., 2019. – 21 с.
14. Popelo O. V. Methodological approaches to modernization processes of the productive forces in the conditions of Eurointegration / O. V. Popelo // *Scientific Bulletin of Polissia*. – 2017. – Vol. 1(1(9)). – Pp. 218-224.
15. Рожко О. Д. Циклічність як ознака розвитку сучасних державних фінансів / О. Д. Рожко // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2015. – № 10. – С. 32–36.
16. Sismondi J. C. Nouveaux principes d'economie politique, ou de la Richesse dans ses rapports avec la population / J. C. Sismondi. – Paris, 1819. – 449 p.
17. Туган-Барановский М. И. Промышленные кризисы. Очерки по социальной истории Англии / М. И. Туган- Барановский. – СПб. : Изд-во О. Н. Попова, 1900. – 354 с.
18. Shkarlet S. M. Peculiarities of system approach use to cognition of economic phenomena / S. M. Shkarlet, O. I. Gonta, M. V. Dubyna // *Scientific bulletin of Polissia*. – 2016. – Vol. 8. – Pp. 9-17.

19. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 401 с.
20. Юрчик Г. М. Вплив циклічності економічного розвитку на ринок праці України / Г. М. Юрчик // Соціально-економічні процеси в трансформаційній економіці. – 2017. – С. 35-49.

References

1. Abramova, A., Chub, A., Kotelevets, D., Lozychenko, O., Zaichenko, K., & Kupchyshyna, O. (2021). Regulatory policy on ensuring sustainability of tax revenues of EU-28 countries. *Laplace em Revista (International)*, 7(3B), 447-459.
2. Zhavoronok, A.V. (2018). Tsyklichnist yak forma ekonomichnoho rozvytku ekonomiky [Cyclicity as a form of economic development of economy]. *Biznes-navihator – Business Navigator*, (6(49)), 269-273.
3. Zhavoronok, A.V. (2018). Teoretychni zasady ekonomichnykh khvyly ta tsykliv rozvytku ekonomiky [Theoretical principles of economic waves and cycles of economic development]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, (32), 207-213.
4. Dubyna, M., Finagina, O., Pankova, L., Marych, M., Popova, L., & Pylevych, D. (2021). Conceptual-theoretical basis of the development of strategic provisions of macroeconomic systems. *Laplace em Revista (International)*, 7(3C), 226-237.
5. Juglar, C. (1862). *Des Crises commerciales et leurre tour periodique en France, en Angleterre, et aux Etats Unis*. Paris.
6. Kim, O.O., & Tymoshenko, O.Yu. (2020). Tsyklichnist rozvytku ekonomiky ukrainy: metody i zasoby antytsyklichnoi borotby [Cyclical development of economy of Ukraine: methods and means of anticyclical struggle]. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk – Azov Economic Bulletin*, 3(20), 3-9.
7. Kitchin, J. (1923). Cycles and Trends in Economic Factors. *Review of Economics and Statistics*.
8. Kyryllova, H.Yu., & Tkachenko, O.V. (2012). Teoriia ekonomichnykh tsykliv i kryz: istoriia i suchasnist [Theory of economic cycles and crises: history and modernity]. *Vcheni zapysky – Scientific notes*, 14(1), 3-10.
9. Kondratev, N.D. (1928). Bolshie tsikly koniunktury [Big cycles of conjuncture]. *Doklady i ikh obsuzhdenia v In-te ekonomiki – Reports and their discussions in the Institute of Economics* (vol. 4). Fin. Izd-vo NKF SSSR.
10. Kuzmenko, V.P. (2011). Teoriia ekonomichnykh tsykliv i hlobalna finansova kryza [Theory of economic cycles and the global financial crisis]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Ekonomichni nauky – Scientific notes of NaUKMA. Economic sciences*, 120, 36-43.
11. Kuznets, S. (1930). *Secular Movements in Production and Prices. Their Nature and their Bearing upon Cyclical Fluctuations*. Houghton Mifflin Company.
12. Kulakovska, T.A. (2019). Tsyklichnist yak forma rozvytku ekonomiky: kontseptualni pohliady ta suchasni osoblyvosti tsykliv [Cyclical nature as a form of economic development: conceptual views and modern features of cycles]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, (38-1), 11-15.
13. Moholivets, A.A. (2019). *Mekhanizm derzhavnoho rehuliuвання finansovoi stikosti budivnytstva v umovakh ekonomichnoi tsyklichnosti [The mechanism of state regulation of financial stability of construction in terms of economic cyclicity]* [PhD dissertation; Kyivskyi natsionalnyi universytet budivnytstva i arkhitektury].
14. Popelo, O.V. (2017). Methodological approaches to modernization processes of the productive forces in the conditions of Eurointegration. *Scientific Bulletin of Polissia*, 1(1(9)), 218-224.
15. Rozhko, O.D. (2015). Tsyklichnist yak oznaka rozvytku suchasnykh derzhavnykh finansiv [Cyclicity as a sign of the development of modern public finance]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, (10), 32-36.
16. Sismondi, J.C. (1819). *Nouveaux principes d'economie politique, ou de la Richesse dans ses rapports avec la population*.
17. Tuhan-Baranovskyi, M.I. (1900). *Promyshlennye krizisy. Ocherki po sotsialnoi istorii Anglii [Industrial crises. Essays on the social history of England]*. Izd-vo O. N. Popova.
18. Shkarlet, S.M., Gonta, O.I., & Dubyna, M.V. (2016). Peculiarities of system approach use to cognition of economic phenomena. *Scientific bulletin of Polissia*, 8, 9-17.

19. Shumpeter, I. (1982). *Teoriia ekonomicheskogo razvitiia [Theory of economic development]*. Prohress.

20 Iurchyk, H.M. (2017). Vplyv tsyklichnosti ekonomichnoho rozvytku na rynek pratsi Ukrainy [Influence of cyclical economic development on the labor market of Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni protsesy v transformatsiunii ekonomitsi – Socio-economic processes in the transformation economy*, 35-49.

Отримано 25.11.2021

UDC 330.33.012

Artur Zhavoronok

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of Department of Public, Corporate Finance and Financial Intermediation
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Chernivtsi, Ukraine)

E-mail: artur.zhavoronok@ukr.net. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-9274-8240>

Scopus ID: [57208127961](https://scopus.com/authid/detail.uri?https://orcid.org/0000-0001-9274-8240). **ResearcherID:** [M-7792-2019](https://pubs.rsos.royalsocietypublishing.org/author/artur-zhavoronok)

THEORETICAL FUNDAMENTALS OF THE STUDY OF ECONOMIC CYCLES CLASSIFICATION

Many years of research on the processes taking place in national economies, reveal the regularity of fluctuations in economic dynamics: the recessions and upswing of business activity are constantly changing each other. The changes caused by such oscillatory processes cover almost all spheres of society. The ideas of cyclicity became widespread in science at the beginning of the XIX century, but to this day the nature of the economic cycle, its essence, classification and role in economics is one of the most controversial theories. The main purpose of the article is to deepen the theoretical provisions of the study and systematization of the classification of economic cycles.

The article investigates the basic theoretical concepts for the definition and classification of types of economic cycles. To do this, we analyzed different classification features that distinguish different types of economic cycles, based on their origin (cyclical fluctuations, non-cyclical), depending on the causes of their occurrence, J.M. Keynes's cycle theory, monetary theory of economic cycle M. Friedman, J. Schumpeter's theory of the influence of scientific and technological progress, A. Aftalion theory of disproportion between the production of consumer goods and capital accumulation, M. Tugan-Baranovskiy theory of capital accumulation), operating conditions (cycles of monopolistic competition, cycles of pure monopoly, cycles of free competition) and duration (Forrester cycles lasting 200-400 years; ultra-large age cycles lasting 120 years; J. Model cycles lasting 90-122 years; Schumpeter cycles lasting 50-55 years; H cycles D. Kondratiev, the duration of which is 40-60 years, Thomas cycles, the duration of which is 18-22 years, the cycle and Abramowitz, whose duration is 20 years; Kuznets construction cycles, which last 20 years; Zhulyar cycles, which last 7-11 years; Marx's production cycles, which last 7-11 years; Kitchen cycles lasting 3-5 years; private business cycles lasting 1-2 years. This made it possible to systematize and expand their types on the basis of the duration of economic cycles, as in the available literature there is no detailed division on this basis of economic cycles. Thus, the correct selection of classification features of the study of economic cyclicity and the set of macroeconomic parameters used in it, is extremely important for determining the structure and mechanism of formation of economic cycles that are detected.

Keywords: economic cycles; phases of economic cycles; causes of economic fluctuations; types of economic cycles; macroeconomic equilibrium.

References: 20.